

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania A.K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o emeryturę pomostową,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 28 listopada 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 24 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 2081/20

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

M.G.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 24 marca 2021 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez ubezpieczonego A.K. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy z dnia 12 października 2020 r., zmienił ten wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 24 września 2019 r. i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 sierpnia 2019 r., a także stwierdził, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za opóźnienie w przyznaniu świadczenia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 24 marca 2021 r.,

zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 49 w związku z art. 8, art. 4 pkt 1-5 i 7 oraz art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w związku z pkt 22 załącznika nr 1 do tej ustawy.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego interpretacji pracy rybaków morskich w ujęciu ustawy o emeryturach pomostowych. Zdaniem skarżącego, wymaga rozstrzygnięcia, czy chodzi o wszystkich rybaków morskich bez względu na rodzaj stanowiska, na którym wykonywali pracę, czy też także na gruncie tej ustawy istotny jest podział na prace rybaków morskich w służbie pokładowej i prace rybaków morskich w innych służbach (np. mechanicznej, elektrycznej, obsługi chłodni itd.). Skarżący zasugerował równocześnie, że wykonywana przez ubezpieczonego praca na stanowisku rybaka pokładowego oraz starszego rybaka pokładowego nie jest pracą w szczególnych warunkach oraz pracą o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Nie została ona bowiem ujęta w załączniku nr 1 i 2 do tej ustawy. W załączniku nr 1 (wykaz prac w szczególnych warunkach) wymieniono: w pkt 20 - prace nurka lub kesoniarza, prace w komorach hiperbarycznych, w pkt 21 - prace fizyczne ciężkie bezpośrednio przy przeładunku w ładowniach statku, w pkt 22 - prace rybaków morskich, a w pkt 23 - prace na statkach żeglugi morskiej. W załączniku nr 2 (wykaz prac o szczególnym charakterze) wymieniono z kolei w pkt 4 - prace nawigatorów na statkach morskich oraz pilotów morskich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do

rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów przed wszystkim z tej przyczyny, że sformułowany w nim problem został już rozstrzygnięty w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r., III UZP 7/15 (OSNP 2016 nr 6, poz. 73), w której przyjęto, że członkom załogi statku rybackiego wykonującym prace w służbie pokładowej przysługuje prawo do emerytury pomostowej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 965) w związku z punktem 22 załącznika nr 1 do tej ustawy.

Uzasadniając ten pogląd prawny, Sąd Najwyższy wyjaśnił zaś między innymi, że warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury pomostowej przez ubezpieczonych wykonujących prace rybaków morskich są tożsame z warunkami nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, wymienionymi w § 8 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. A zatem, mając na uwadze wykładnię celowościową i historyczną, za prace rybaków morskich ujętą w pkt 22 załącznika nr 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy uznać prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a nie prace wykonywane na wszystkich stanowiskach zajmowanych przez pracowników wpisanych na listę członków załogi statku rybackiego. Gdyby bowiem przyjąć, że zakresem pojęcia prace rybaków morskich, ujętej w pkt 22 załącznika nr 1 do emerytury pomostowej, są objęci rybacy morscy zarówno w służbie pokładowej, jak i mechanicznej, to oznaczałoby to, że ustawodawca, sprzecznie z celem reformy systemu ubezpieczeń społecznych, rozszerzył uprawnienia umożliwiające nabycie prawa do emerytury w porównaniu z dotychczasowymi, które określone są na podstawie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Tymczasem, różnicując warunki nabywania prawa do emerytury na podstawie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

w zależności od wykonywania przez ubezpieczonych prac wymienionych w wykazie A oraz wykazie B, prawodawca kierował się przede wszystkim stopniem uciążliwości i szkodliwości prac w szczególnych warunkach. Objęcie pojęciem rybaka morskiego również rybaków, którzy nie pracują w służbie pokładowej, powodowałoby zatem, że wykonywane przez całą załogę statku rybackiego prace charakteryzowałyby się tym samym stopniem uciążliwości i szkodliwości, a takiego wniosku, mając na uwadze rodzaje prac wykonywanych na statku rybackim, wyprowadzić się nie da.

Ustalając natomiast zakres pojęcia „prace rybaków morskich”, o którym mowa w ustawie o emeryturach pomostowych, Sąd Najwyższy w powołanej uchwale stwierdził, że nieuprawnione jest odwoływanie się do wykładni językowej, w tym do potocznego, językowego znaczenia terminu rybak morski, ani do definicji zamieszczonej w art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 2 maja 1991 r. o pracy na morskich statkach handlowych, w myśl której marynarzem lub rybakiem jest osoba posiadająca morskie kwalifikacje zawodowe, stwierdzone zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (obecnie na podstawie ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim; jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 611) oraz definicji rybaka morskiego zawartej w art. 3 lit. b rozporządzenia Rady /WE/ nr 1198/2006 z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego. Ukształtowanym w orzecznictwie i doktrynie poglądem jest, że zasada pierwszeństwa wykładni językowej nie powinna prowadzić do wniosku, iż interpretatorowi wolno jest całkowicie ignorować wykładnię systemową i funkcjonalną. Może się bowiem okazać, że sens przepisu, który wydaje się językowo jasny, okaże się wątpliwy, gdy go skonfrontujemy z innymi przepisami lub weźmiemy pod uwagę cel regulacji prawnej. Przyjęcie wykładni językowej pojęcia rybak morski umożliwiłoby całej załodze statku, w tym rybakom w służbie mechanicznej, elektrycznej, kucharzom nabycie prawa do emerytury pomostowej po przepracowaniu 10 lat pracy w tych warunkach, co prowadziłoby do nieuzasadnionego rozszerzenia dotychczasowych uprawnień ubezpieczonych.

Uwzględniając przyjęty w omawianej uchwale kierunek wykładni, w szczególności art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych w związku z pkt 22

załącznika nr 1 do tej ustawy, Sąd Najwyższy zauważa, że jak jednoznacznie wynika z lektury pisemnych motywów zaskarżonego wyroku, był on w pełni respektowany w ramach oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego wynikało, że ubezpieczony w spornych okresach zatrudnienia w P. od dnia 27 lipca 1977 r. do dnia 14 września 1987 r., od dnia 6 stycznia 1989 r. do dnia 29 lipca 2002 r. i od dnia 1 lutego 2003 r. do dnia 19 marca 2003 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach rybaka pokładowego i starszego rybaka pokładowego, przy czym pracę tę wykonywał na Atlantyku, Morzu Ochockim i przy wybrzeżach Afryki. Już zatem sama nazwa zajmowanych przez niego stanowisk oraz miejsca wykonywania pracy wyraźnie wskazywały na zatrudnienie „w służbie pokładowej” w ramach rybołówstwa morskiego.

Końcowo wypada też podkreślić, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) podobnie jak nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

M.G.

[a!]

